

HAUKKALAN SÄÄTIÖ

www.haukkalansaatio.com

Tiedote 9.3.2016

Haukkalan säätiön foorumeiden osanottajille

Haukkalan säätiö järjesti 25.9.2015 *seminaarin aiheesta Lapsen oikeus tulla kuulluksi*. Aiheen valinnan taustalla oli tieto siitä, että YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta vuodelta 1989, jonka Suomi on ratifioinut, sisältää velvoitteen, jota ei kaikin osin viranomaistoiminnassa noudateta. Tämä koskee lapsen näkemysten huomioon ottamista häntä itseään koskevissa asioissa (artikla 12). Tavoitteena oli synnyttää lapsen näkemysten huomioon ottamisesta keskustelua eri ammattiryhmien kesken ja vaikuttaa ammatillisen koulutuksen kehittämiseen niin, että siinä käsiteltäisiin lapsen oikeuksia mahdollisuuksien mukaan eri koulutusalojen yhteistyönä.

Seminaari herätti paljon mielenkiintoa. Siihen ilmoittautui 272 henkilöä, jotka olivat eri ammateissa toimivia henkilöitä sekä eri alojen opiskelijoita. Opiskelijoita oli yliopistosta, ammattikorkeakoulusta ja ammattiopistosta monilta opintoaloilta, yhteensä noin 150. Muu yleisö oli mm. yliopiston lehtoreita, tutkijoita, kaupungin työntekijöitä esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen puolelta, lasten ja nuorten parissa työskentelevien yhteisöjen edustajia sekä projektityöntekijöitä erilaisissa lasten ja nuorten asioihin liittyvissä projekteissa.

Seminaarin pääpuhujaksi kutsuttiin professori *Maria Herczog*, joka on toiminut YK:n lapsen oikeuksien komitean jäsenenä ja jonka tehtävänä on ollut raportointi lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Hän oli todennut siinä monien myönteisten asioiden ohella puutteita, muun muassa keinotekoisien ikärajojen käyttöä lapsen mielipiteen selvittämisessä ja huomioon ottamisessa päätöksiä tehtäessä. Professori Herczog nosti esitelmässään esiin lapsen keskeiset oikeudet Lapsen oikeuksien sopimuksessa: oikeus elämään ja kehitykseen, oikeus olla joutumatta diskriminoinnin kohteeksi, oikeus suojeluun väkivallalta, oikeus siihen, että lapsen paras otetaan ensisijaisesti huomioon, oikeus saada ohjausta vanhemmilta, oikeus siihen, että häntä kuunnellaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon, oikeus ilmaista vapaasti itseään, oikeus osallistumiseen ja oikeus saada informaatiota. Osallistuminen eri muodoissaan kehittää lasta monipuolisesti.

Lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa professori Herczog totesi, että keinotekoiset ikäraajat lapsen kuulemisessa tulisi poistaa. Hän huomautti siitä, että lapsen oikeudet koskevat myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia sekä turvapaikan hakijoiden lapsia. Hän totesi lapsen kuulemisen vaativan lapsi-ystävällisyyttä ja herkkyyttä sekä hyviä menetelmiä. Niiden kehittämiseen ja käytön systemaattiseen kouluttamiseen eri ammattiryhmissä on panostettava. Myös julkisessa keskustelussa on lisättävä ihmisten tietoisuutta lasten oikeuksista.

Hänen esitelmänsä kommentoijiksi kutsuttiin edellinen lapsiasiavaltuutettu *Maria Kaisa Aula* ja nykyinen lapsiasiavaltuutettu *Tuomas Kurttila*. Lapsiasiavaltuutettujen yhtenä tehtävänä on seurata lapsen oikeuksien toteutumista, mikä nousi esiin myös Suomen lapsiasiavaltuutettujen kommenttipuheenvuoroissa. Niissä tuli esille muun muassa se, että lasten osallistumisen esteet liittyvät aikuisten kiireeseen, puuttuviin vuorovaikutustaitoihin lapsen kanssa, ennakkokäsityksiin lapsista ja epäluuloon, että lapsen oikeuksien korostaminen vähentäisi aikuisten auktoriteettia tai siirtäisi vallan väärin käsiin. Lasten oikeuksien huomioonoton parantaminen vaatii ennen kaikkea lapsiystävällisen kulttuurin kehittämistä ja keskinäisen vuorovaikutuksen ja oppimisen arvostamista.

Muut seminaarin esitelmöijät edustivat eri toimialoja: oikeustieteitä, sosiaalityötä, lastenpsykiatria ja psykologiaa. He olivat: lapsioikeusjuristi *Suvianna Hakalehto-Wainio*, oikeustieteen apulaisprofessori Itä-Suomen yliopisto; erikoistutkija *Johanna Hietämäki*, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki; lastenpsykiatrian professori *Andre Sourander*, Turun yliopisto ja lastenpsykiatrian psykologi *Virpi Lahtiharju*, Helsingin yliopistollinen keskussairaala. Esityksissä analysoitiin muun muassa lapsen kuulluksi tuleminen tasojen päätöksen teossa, mikä voi vaihdella pelkämästä kuulemisesta, lasten omien näkemysten esittämisen tukemiseen, päätöksentekoon osallistumiseen ja vallan ja vastuun jakamiseen päätöksenteosta. Pelkkä kuuleminen ei vielä takaa sitä, että lapsen näkemyksillä on merkitystä päätöksenteossa. Myös vanhempien suhtautuminen lapsen kuulemiseen ja osallistumiseen vaatii huomiota samoin kuin tarve vanhempien lapsitietoisuuden (lapsen tarpeiden huomioon ottamisen) lisäämiseen. Lapsen kuulemisen menetelmiä ovat muun muassa keskustelu, havainnointi leikissä ja toiminnassa, tunnepelien ja erilaisen muun tunnemateriaalin käyttö, lapsenomaisen väittämien kanssa työskentely, sadut, piirustukset ja sarjakuvat, videointi, kirjeet, sähköpostit, puhelinsoitot ja valokuvat. Menetelmien käyttöön perehdyttäminen vaatii koulutusta.

Esitysten tallennus toteutettiin yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Moniviestimen kanssa. Moniviestimessä olevat tallenteet on linkitetty Haukkalan säätiön kotisivuille. Seminaarin aikana esityksiä lähetettiin myös live-lähetyksenä. Osa seminaarissa esitetyistä power point –esityksistä on talletettu Haukkalan säätiön kotisivulle (www.haukkalansaatio.com).

Seminaarin avasi Jyväskylän yliopiston vararehtori *Helena Rasku-Puttonen*, joka myös johti paneelikeskustelua aiheesta: Miten ryhdytään edistämään lapsen oikeuksia koskevan moniammatillisen koulutuksen järjestämistä? Keskustelussa tuli esille muun muassa se, että lainsäädäntö ei riitä käytäntöjen muuttamiseksi. Lapsen oikeuksien toteuttamiseksi tarvitaan koulutusta. Tarvetta yhteiseen koulutukseen todettiin senkin vuoksi, että eri ammattiryhmien edustajille tulisi yhteinen näkemys lapsen oikeuksista ja yhteinen kieli lapsesta puhuttaessa. Ammatillista osaamista pitäisi arvioida ja kehittää.

Haukkalan säätiön asiantuntijafoorumissa III (25.11.2015) jatkettiin keskustelua seminaarin aihepiiristä. Keskustelun alustuksena kuultiin professori Marja-Leena Laakson ja YTM sosiaalityöntekijä Johanna Liukkosen sekä YTM (väit.) sosiaalityöntekijä Johanna Moilasen asiantuntijapuheenvuorot lapsen osallisuudesta ja lapsen kuulemisen jännitteistä lastensuojelun sosiaalityössä. Keskustelua käytiin kolmen herätekysymyksen pohjalta:

1. Miksi ei ole vielä useinkaan siirrytty puheista toimintaan (mikä estää?); mikä olisi seuraava konkreetti askel lapsen kuulemisessa oman työn kannalta?
2. Millä keinoin voidaan edistää luottamusta eri osapuolten – asiakkaat ja työntekijät, eri ammattikuntien työntekijät – kesken niin, että lapsen osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuisi mahdollisimman hyvin? (Mitä hyvä käytäntöjä/kokemuksia jo nyt on?)
3. Miten pitäisi kunta-sote-valtio –kokonaisuudessa palvelujen uudistua niin, että ne tukisivat lasten pärjäämistä, perheiden voimavarojen vahvistumista ja lasten ja vanhempien kuulemista ja parempaa kohtaamista?

Foorumeiden työskentelytapana on, että kukin hallituksen jäsenistä johtaa keskusteluryhmää. Monipuolisissa keskusteluissa nousi esille muun muassa tarve perhekeskuksiin palvelujen järjestämisessä, tarve yhteiseen lapsikäsityksen ja sen pohjalta yhteiseen kieleen lapsen asioiden käsittelyssä, mikä vähentäisi ennakkoluuloja toisia ammattiryhmiä kohtaan, ja tarve koulun merkityksen korostamiseen lapsen kehityksen ja kasvatuksen kannalta; se jää helposti sivuun sote-keskustelussa.

Haukkalan säätiön hallitus on valinnut vuoden 2016 teemaksi varhaiskasvatuksen. Sitä koskeva seminaari järjestetään alkusyksystä 2016 ja foorumi keskustelun syventämiseksi myöhemmin syksyllä. Näistä tapahtumista ilmoitetaan myöhemmin.

Kiitokset osallistumisesta ja tervetuloa mukaan uudelleen.

Lea Pulkkinen

Haukkalan säätiön puheenjohtaja